

3. KONVENCIJA O PRAVIMA DJETETA* (20. novembar 1989. godine)

Usvojena na 44. zasjedanju Opće skupštine Ujedinjenih nacija, 20. novembra 1989. godine (rezolucija br. 44/25). Stupila na snagu 2. septembra 1990. godine u skladu s Članom 49.

Preambula

Države strane ove Konvencije,

smatrajući da je u skladu s načelima proklamiranim u Povelji Ujedinjenih nacija, priznanje prirodnog dostojanstva te jednakih i neotuđivih prava svih članova ljudske porodice temelj slobode, pravde i mira u svijetu, imajući na umu da su narodi u Povelji Ujedinjenih naroda ponovno potvrdili vjeru u osnovna ljudska prava, kao i u dostojanstvo i vrijednost ljudske osobe te odlučili pridonijeti društvenom napretku i podizanju uslova života u većoj slobodi, svjesne činjenice da su Ujedinjene nacije u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima i međunarodnim paktovima o ljudskim pravima proglasili i složili se da svakoj osobi pripadaju sva prava i slobode u njima sadržane, bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, imovinu, rođenje ili neku drugu okolnost,

podsjecajući da su Ujedinjene nacije u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima proglasili da djetinjstvu pripada posebna zaštita i pomoć,

uvjerene da porodici, kao osnovnoj društvenoj grupi i prirodnoj sredini za razvoj i dobrobit svih njenih članova, posebno djece, treba pružiti prijeko potrebnu zaštitu i pomoć kako bi ona u potpunosti mogla preuzeti odgovornost u zajednici, svjesne činjenice da dijete, radi potpunog i skladnog razvoja svoje ličnosti, treba rasti u porodičnoj sredini, u ozračju sreće, ljubavi i razumijevanja, smatrajući da dijete treba u potpunosti biti pripremljeno za samostalan život u društvu i odgojeno u duhu ideala koji su proglašeni u Povelji Ujedinjenih nacija, posebno u duhu mira, dostojanstva, snošljivosti, slobode, ravnopravnosti i solidarnosti,

imajući na umu da je potreba za osiguranjem posebne zaštite za dijete istaknuta u Ženevskoj deklaraciji o pravima djeteta iz 1924. godine i u Deklaraciji o pravima djeteta što su je Ujedinjene nacije usvojile 20. novembra 1959. godine te da je priznata u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima (posebno u članu 23. i 24.),

Međunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (posebno u članu 10.) te u statutima i odgovarajućim instrumentima specijalizovanih ustanova i međunarodnih organizacija koje su posvećene zaštiti djece,

imajući na umu da su, kako je naznačeno u Deklaraciji o pravima djeteta, 'djetetu, zbog njegove tjelesne i duhovne nezrelosti, potrebni posebna zaštita i njega, uključujući odgovarajuću pravnu zaštitu prije i poslije rođenja',

podsjecajući na odredbe Deklaracije o društvenim i pravnim načelima zaštite i dobrobiti djece s osobitim osvrtom na starateljstvo i usvojenje na državnom i međunarodnom nivou, Pravila Ujedinjenih nacija o standardnom minimumu u maloljetničkom pravosuđu (Pekinška pravila) i Deklaracije o zaštiti žena i djece u vanrednim okolnostima i oružanom sukobu,

svjesne činjenice da u svakoj zemlji svijeta postoje djeca koja žive u izuzetno teškim okolnostima i da njima treba posvetiti posebnu pažnju,

uzimajući u obzir važnost tradicije i kulturnih vrednota svakog naroda u zaštiti i skladnom razvoju djeteta, svjesne važnosti međunarodne saradnje za poboljšanje uslova života djece u svim zemljama, posebno u zemljama u razvoju,

saglasne su kako slijedi:

DIO I.*Član 1.*

U smislu ove Konvencije, dijete je svako ljudsko biće mlađe od 18 godina, osim ako se prema zakonu primjenjivom na dijete punoljetnost ne stiče ranije.

Član 2.

1. Države stranke će poštovati i osigurati svakom djetetu na području pod svojom jurisdikcijom prava utvrđena u ovoj Konvenciji bez ikakve diskriminacije prema djetetu, njegovim roditeljima ili zakonskim starateljima glede njihove rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog, etničkog ili socijalnog porijekla, imovine, teškoća u razvoju, porodičnog porijekla ili neke druge okolnosti.

2. Države stranke će poduzeti sve potrebne mjere kako bi osigurale zaštitu djeteta od svih oblika diskriminacije ili kažnjavanja na temelju statusa, djelatnosti, iskazanih uvjerenja ili vjerovanja njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili članova porodice.

Član 3.

1. U svim akcijama koje se odnose na djecu, bilo da ih poduzimaju javne ili privatne ustanove socijalne zaštite, sudovi, državna uprava ili zakonodavna tijela, najbolji interes djeteta mora imati prednost.

2. Države stranke se obavezuju da će odgovarajućim zakonodavnim i upravnim mjerama osigurati takvu zaštitu i njegu djeteta kakva mu je prijeko potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih osoba koje su za njega pravno odgovorne.

3. Države stranke će osigurati da ustanove, službe i tijela odgovorna za njegu ili zaštitu djece budu pod stručnom kontrolom i da djeluju u skladu sa standardima uspostavljenim od strane nadležnih tijela, posebno u području sigurnosti, zdravlja te broja i stručnosti osoblja.

Član 4.

Države stranke će poduzeti sve odgovarajuće zakonodavne, upravne i druge mjere za primjenu prava priznatih u ovoj Konvenciji. Glede ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, države stranke poduzet će takve mjere u što širem opsegu

svojih raspoloživih sredstava i, kad je potrebno, u sklopu međunarodne saradnje.

Član 5.

Države stranke će poštovati odgovornosti, prava i dužnosti roditelja ili, kad je potrebno, članova proširene porodice ili zajednice kad to nalažu mjesni običaji, zakonskih staratelja ili drugih osoba koje su zakonski odgovorne za dijete, da djetetu osiguraju, u skladu s njegovim razvojnim sposobnostima, odgovarajuće usmjeravanje i vođenje u ostvarivanju prava priznatih ovom Konvencijom.

Član 6.

1. Države stranke priznaju da svako dijete ima prirodno pravo na život.

2. Države stranke će u najvećoj mogućoj mjeri osigurati opstanak i razvoj djeteta.

Član 7.

1. Dijete mora biti upisano u matične knjige odmah nakon rođenja i od rođenja ima pravo na ime, pravo na sticanje državljanstva i, koliko god je moguće, pravo da zna svoje roditelje i uživa njihovu zaštitu.

2. Države stranke će osigurati primjenu ovih prava u skladu sa svojim domaćim zakonodavstvom i obavezama koje proizlaze iz odgovarajućih međunarodnih instrumenata u ovom području, posebno ako bi dijete drugačije ostalo bez državljanstva.

Član 8.

1. Države stranke se obavezuju da će poštovati pravo djeteta na očuvanje svog identiteta, uključujući nacionalnost, ime i porodične odnose priznate zakonom, u što se neće nezakonito miješati.

2. Kada su djetetu nezakonito uskraćene neke ili sve sastavnice identiteta, države stranke će osigurati odgovarajuću pomoć i zaštitu kako bi ono brzo uspostavilo ili obnovilo svoj identitet.

Član 9.

1. Države stranke će osigurati da se dijete ne odvaja od svojih roditelja protiv njihove volje, osim u slučajevima kad nadležne vlasti pod sudskom kontrolom odluče, u skladu s važećim zakonima i postupcima, da je takvo odvajanje prijeko potrebno u najboljem interesu djeteta. Takva odluka mogla bi biti krajnje potrebna u posebnom slučaju, kao što je zloupotreba ili zanemarivanje djeteta od strane roditelja, ili kad roditelji žive odvojeno, a mora se donijeti odluka o mjestu djetetova prebivališta.

2. U svakom postupku koji se vodi u skladu sa stavkom 1. ovoga člana, svim zainteresiranim strankama se mora omogućiti učestvovanje i izjašnjavanje.

3. Države stranke će poštovati pravo djeteta koje je odvojeno od jednoga ili oba roditelja da redovno održava lične odnose i neposredne kontakte s oba roditelja, osim ako je to u suprotnosti s njegovim najboljim interesom.

4. Kad je takvo odvajanje posljedica postupka pokrenutog od strane neke države stranke, na primjer pritvora, zatvora, progona, izručenja ili smrti jednog ili oba roditelja (uključujući i smrt koja je iz bilo kojeg razloga uslijedila dok je osoba bila pod zaštitom države), ili djeteta, država stranka će na zahtjev pružiti roditeljima, djetetu ili, ako je potrebno, drugom članu porodice, bitne informacije o boravištu odsutnog(ih) člana(ova) porodice, osim ako bi pružanje takve informacije moglo štetiti dobrobiti djeteta. Države stranke će nadalje osigurati da podnošenje takvog zahtjeva samo po sebi nema štetne posljedice za zainteresovane osobu ili osobe.

Član 10.

1. U skladu s obvezama država stranaka prema članu 9., stav 1., zahtjev djeteta ili njegovih roditelja za ulaskom u državu stranku ili odlaskom iz države stranke radi porodičnog spajanja, mora se razmatrati pozitivno, humano i hitno. Države stranke će nadalje osigurati da podnošenje takvog zahtjeva nema štetne posljedice za podnositelje zahtjeva i za članove njihove porodice

2. Dijete čiji roditelji borave u različitim državama mora, osim u posebnim okolnostima, imati pravo na redovno održavanje ličnih odnosa i neposrednih kontakata s oba roditelja. U tom cilju i u skladu s obvezama država stranaka iz člana 9., stava 2., države stranke će poštovati pravo djeteta i njegovih roditelja na napuštanje bilo koje zemlje, uključujući vlastitu, i na ulazak u svoju zemlju. Pravo na napuštanje bilo koje zemlje bit će podvrgnuto samo onim ograničenjima koja su zakonski propisana i koja su prijeko potrebna radi zaštite državne sigurnosti, javnog reda (*ordre public*), zdravlja ili morala, ili prava i sloboda drugih, i koja su u skladu s ostalim pravima priznatim u ovoj Konvenciji.

public), zdravlja ili morala, ili prava i sloboda drugih, i koja su u skladu s ostalim pravima priznatim u ovoj Konvenciji.

Član 11.

1. Države stranke će poduzeti mjere za sprječavanje nezakonitog prebacivanja i zadržavanja djece u inostranstvu.

2. U tom cilju, države stranke će promovirati sklapanje bilateralnih ili multilateralnih sporazuma ili pristupanje postojećim sporazumima.

Član 12.

1. Države stranke će osigurati djetetu koje je sposobno oblikovati svoje lično mišljenje, pravo na slobodno izražavanje svog mišljenja o svim pitanjima koja se na njega odnose, i uvažavati to mišljenje u skladu s dobi i zrelošću djeteta.

2. U tu svrhu, djetetu se posebno mora osigurati da bude, direktno ili preko posrednika, odnosno odgovarajuće službe, saslušano u svakom sudskom i upravnom postupku koji se na njega odnosi na način koji je u skladu s postupovnim pravilima domaćeg prava.

Član 13.

1. Dijete ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo mora uključivati slobodu traženja, primanja i širenja informacija i ideja svake vrste, usmeno, pismeno ili printano, umjetničkim oblikom ili kojim drugim sredstvom prema izboru djeteta i bez obzira na granice.

2. Ostvarivanje ovoga prava može biti podvrgnuto samo onim ograničenjima koja su propisana zakonom i koja su prijeko potrebna radi:

- a) poštivanja prava i ugleda drugih, ili
- b) zaštite državne sigurnosti, javnog reda (*ordre public*), zdravlja ili morala.

Član 14.

1. Države stranke će poštovati pravo djeteta na slobodu misli, savjesti i vjere.

2. Države stranke će poštovati prava i dužnosti roditelja i, gdje postoji takav slučaj, zakonskih staratelja da dijete usmjeravaju u ostvarivanju njegovih prava na način koji je u skladu s razvojnim sposobnostima djeteta.

3. Sloboda izražavanja vjere ili uvjerenja može biti podvrgnuta samo onim ograničenjima koja su zakonom određena i koja su prijeko potrebna radi

zaštite javne sigurnosti, zdravlja ili morala, ili osnovnih prava i sloboda drugih.

Član 15.

I. Države stranke priznaju djetetu prava na slobodu udruživanja i slobodu mirnog okupljanja. 2. Nikakva ograničenja ne smiju se postavljati u ostvarenju ovih prava, osim onih koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu prijeko potrebna radi interesa državne ili javne sigurnosti, javnog reda (*ordre public*), zaštite javnog zdravlja ili morala, ili zaštite prava i sloboda drugih.

Član 16.

1. Niti jedno dijete ne smije biti podvrgnuto samovoljnom ili nezakonitom miješanju u njegov privatni život, porodicu, dom ili dopisivanje, niti nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled.

2. Dijete ima pravo na pravnu zaštitu protiv takvog miješanja ili napada.

Član 17.

Države stranke priznaju važnu ulogu koju imaju sredstva javnog priopćavanja te će osigurati djetetu pristup informacijama i materijalima iz raznovrsnih domaćih i međunarodnih izvora, posebno onih kojima je cilj promoviranje socijalne, duhovne i moralne dobrobiti djeteta, kao i njegovog tjelesnog i duševnog zdravlja. U tom cilju, države stranke će:

a) podsticati sredstva javnog informisanja na širenje informacija i materijala koji za dijete imaju društvenu i kulturnu vrijednost, u duhu člana 29.;

b) podsticati međunarodnu saradnju u proizvodnji, razmjeni i širenju takvih informacija i materijala iz raznovrsnih kulturnih, nacionalnih i međunarodnih izvora;

c) podsticati proizvodnju i širenje knjiga za djecu;

d) podsticati sredstva javnog informisanja na posvećivanje posebne pažnje jezičkim potrebama djeteta koje pripada manjinskoj ili starosjedilačkoj grupi;

e) podsticati razvoj odgovarajućih smjernica za zaštitu djeteta od informacija i materijala koji ugrožavaju njegovu dobrobit, uzimajući u obzir odredbe članova 13. i 18.,

Član 18.

I. Države stranke će učiniti sve što je u njihovoj moći kako bi osigurali priznanje načela o zajedničkoj odgovornosti oba roditelja za odgoj i razvoj djeteta. Roditelji ili, gdje postoji takav slučaj, zakonski staratelji odgovorni su prije svih za odgoj

i razvoj djeteta. Najbolji interes djeteta mora biti njihova temeljna briga.

2. U svrhu garancije i promocije prava utvrđenih u ovoj Konvenciji, države stranke će pružiti odgovarajuću pomoć roditeljima i zakonskim starateljima u ispunjavanju njihovih odgovornosti prema djetetu, i osigurati razvoj ustanova, olakšica i službi za njegu djece.

3. Države stranke će poduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi djeca zaposlenih roditelja imala pravo koristiti ustanove i službe za njegu djece koje im stoje na raspolaganju.

Član 19.

1. Države stranke će poduzeti sve potrebne zakonodavne, upravne, socijalne i prosvjetne mjere da zaštite dijete od svakog oblika tjelesnog ili duševnog nasilja, povreda ili zloupotreba, zanemarivanja ili zapuštenosti, zlostavljanja ili iskorištavanja, uključujući spolno zlostavljanje, dok o njemu brine(u) roditelj(i), zakonski staratelj (i) ili neka druga odgovorna osoba kojoj je povjerena zaštita o djetetu.

2. Takve mjere zaštite trebaju, kad je to primjereno, obuhvatiti djelotvorne postupke za uvođenje socijalnih programa kojima se pruža potrebna pomoć djetetu i onima koji o njemu brinu, kao i za druge oblike sprječavanja i utvrđivanja, izvještavanja, ukazivanja, istraživanja, postupanja i praćenja gore opisanih slučajeva zlostavljanja djeteta i, kad je potrebno, za uključivanje suda.

Član 20.

1. Dijete koje je privremeno ili trajno lišeno porodične okoline, ili kojem se zbog njegovog najboljeg interesa ne može dopustiti da u njoj ostane, ima pravo na posebnu zaštitu i pomoć od strane države.

2. Države stranke će takvom djetetu osigurati zamjensku zaštitu u skladu sa svojim domaćim zakonodavstvom.

3. Takva zaštita može, *inter alia*, uključivati smještaj kod hranitelja, *kafalu* po islamskom pravu, posvojenje ili, kad je to prijeko potrebno, smještaj u odgovarajuće ustanove za zaštitu djece. Pri razmatranju rješenja, posebna pažnja se mora posvetiti osiguranju kontinuiteta u djetetovom odgoju, kao i njegovom etničkom, vjerskom, kulturnom ili jezičnom porijeklu.

Član 21.

Države stranke koje priznaju i/ili dopuštaju usvojenja, osigurat će da se pri tome u najvećoj

mjeri vodi računa o najboljem interesu djeteta te će:

a) osigurati da usvojenje odobravaju samo nadležna tijela vlasti, u skladu s odgovarajućim propisima i postupcima, kao i svim bitnim pouzdanim informacijama te odlučiti da li se usvojenje dopušta glede okolnosti u kojima se dijete nalazi u odnosu na roditelje, srodnike i zakonske staratelje i, ako je potrebno, utvrditi jesu li zainteresirane strane dale obaviješteni pristanak za usvojenje nakon što su dobile odgovarajući savjet, kad je on potreban;

b) priznati međudržavno usvojenje kao zamjenski oblik brige za dijete, ako njegov smještaj u hraniteljskoj porodici ili kod usvojitelja nije moguće osigurati, ili se ni na koji odgovarajući način o njemu ne može brinuti u zemlji porijekla;

c) osigurati da dijete koje je predmet međudržavnog usvojenja uživa zaštitu i uslove jednake onima koji postoje u slučaju unutardržavnog usvojenja;

d) poduzeti sve potrebne mjere kako bi se osiguralo da međudržavno usvojenje ne dovede do sticanja nedopuštene materijalne koristi onih koji su u njega uključeni;

e) promovirati kad je to potrebno, ciljeve sadržane u ovom članu sklapanjem bilateralnih ili multilateralnih dogovora ili sporazuma i, u tom okviru, osigurati da postupak smještaja djeteta u drugu zemlju vode nadležne vlasti ili tijela.

Član 22.

1. Države stranke će poduzeti odgovarajuće mjere kako bi osigurale da dijete koje traži izbjeglički status ili koje se, prema važećem međunarodnom i domaćem zakonodavstvu i postupcima, smatra izbjeglicom, bilo da je bez pratnje ili je u pratnji roditelja ili neke druge osobe, dobilo odgovarajuću zaštitu i humanitarnu pomoć u skladu s odgovarajućim pravima utvrđenim u ovoj Konvenciji i drugim međunarodnim instrumentima ljudskih prava kao i humanitarnim instrumentima kojih su spomenute države stranke.

2. U tu svrhu, države stranke će, koliko to smatraju prihvatljivim, osigurati učestvovanje u svim naporima Ujedinjenih nacija i drugih nadležnih međudržavnih ili nevladinih organizacija koje sarađuju s Ujedinjenim nacijama, radi zaštite i pomoći takvom djetetu i radi pronalaženja roditelja ili drugih članova porodice i svakog djeteta izbjeglice, kako bi se prikupile informacije potrebne za njegovo spajanje sa porodicom. Ako se njegovi roditelji ili članovi porodice ne mogu pronaći, djetetu će se osigurati ista zaštita kao i svoj drugoj djeci koja su iz bilo kojeg razloga privremeno ili

trajno lišena svoje porodične okoline, kako je utvrđeno u ovoj Konvenciji.

Član 23.

1. Države stranke priznaju da dijete s teškoćama u duševnom ili tjelesnom razvoju treba uživati potpun i dostojan život u uslovima koji potvrđuju njegovo dostojanstvo, promovišu samopouzdanje i olakšavaju aktivno učestvovanje u zajednici.

2. Države stranke priznaju djetetu s teškoćama u razvoju pravo na posebnu njegu te će, u zavisnosti od raspoloživih sredstava, podsticati i osiguravati svakom takvom djetetu kao i onima koji su odgovorni za njegovu njegu, pomoć koju zatraže i koja je primjerena stanju djeteta i okolnostima u kojima žive njegovi roditelji ili drugi koji brinu za njega.

3. Priznajući da dijete s teškoćama u razvoju ima posebne potrebe, pružanje pomoći prema stavu 2. ovoga člana bit će besplatno kad god je to moguće, uz uvažavanje materijalnih mogućnosti djetetovih roditelja ili drugih osoba koje o njemu brinu, te će biti osmišljeno tako da djetetu s teškoćama u razvoju osigura djelotvoran pristup obrazovanju, stručnom usavršavanju, zdravstvenim i rehabilitacijskim uslugama, pripremi za zapošljavanje i mogućnostima rasonode, na način koji mu omogućava puno uključivanje u zajednicu i lični razvoj, uključujući njegov kulturni i duhovni napredak.

4. Države stranke će u duhu međunarodne saradnje promovisati razmjenu odgovarajućih informacija iz područja preventivne zdravstvene zaštite te medicinskih, psiholoških i funkcionalnih postupaka s djecom koja imaju teškoće u razvoju, uključujući širenje i pristup informacijama o metodama rehabilitacije, obrazovanju i izboru zanimanja, kako bi države stranke razvile njihove sposobnosti i vještine te proširile svoja iskustva u tim područjima. U vezi s tim, posebna pažnja posvetit će se potrebama zemalja u razvoju.

Član 24.

1. Države stranke priznaju djetetu pravo na uživanje najvišeg mogućeg nivoa zdravlja i na korištenje olakšica za ozdravljenje i oporavak. Države stranke će nastojati osigurati da nijednom djetetu ne bude uskraćeno njegovo pravo na korištenje zdravstvenih usluga.

2. Države stranke će promovisati puno ostvarenje tog prava i posebno poduzimati odgovarajuće mjere radi:

a) smanjenja stope smrtnosti novorođenčadi i djece;

b) osiguranja potrebne medicinske pomoći i zdravstvene zaštite svoj djeci, s naglaskom na razvoj primarne zdravstvene zaštite;

c) sprječavanja bolesti i neishranjenosti, uključujući, u okvirima primarne zdravstvene zaštite, *inter alia*, primjenu lako dostupne tehnologije, osiguranje odgovarajuće prehrane i pitke vode te vodeći računa o opasnostima i rizicima od onečišćenog okoliša;

d) osiguranja odgovarajuće zdravstvene zaštite majki prije i poslije poroda;

e) osiguranja da svi dijelovi društva, posebno roditelji i djeca, budu informisani, imaju pristup obrazovanju i podršku u primjeni osnovnih znanja o dječijem zdravlju i prehrani, prednostima dojenja, higijeni i čistoći okoliša te sprječavanju nezgoda,

f) razvoja preventivne zdravstvene zaštite, savjetovališta za roditelje te obrazovanja i službi za planiranje porodice.

3. Države stranke će poduzeti sve djelotvorne i odgovarajuće mjere za otklanjanje tradicionalnih postupaka koji štete zdravlju djece.

4. Države stranke se obavezuju da će promovisati i podsticati međunarodnu saradnju u cilju postepenog punog ostvarenja prava priznatih u ovom članu. U vezi s tim, posebna pažnja će se posvetiti zemljama u razvoju.

Član 25.

Države stranke priznaju djetetu koga su nadležne vlasti zbrinule zbog njege, zaštite ili poboljšanja njegovog tjelesnog ili duševnog zdravlja, pravo na periodičnu provjeru postupaka koji mu se pružaju i svih drugih okolnosti zbog kojih je zbrinuto.

Član 26.

1. Države stranke priznaju svakom djetetu pravo na korištenje povlastica socijalne sigurnosti, uključujući socijalno osiguranje, te će preduzeti prijeko potrebne mjere za puno ostvarenje ovoga prava u skladu s domaćim zakonodavstvom.

2. Te povlastice treba odobriti gdje god je to moguće, uzimajući u obzir sredstva i okolnosti u kojima se nalazi dijete i osobe koje su odgovorne za njega, kao i svaku drugu okolnost koja je značajna za podnošenje zahtjeva za povlasticama od strane djeteta ili nekoga u njegovo ime.

Član 27.

1. Države stranke priznaju svakom djetetu pravo na životni standard koji odgovara njegovom tjelesnom, duševnom, duhovnom, moralnom i socijalnom razvoju.

2. Roditelj(i) ili drugi odgovorni za dijete, imaju prije svih odgovornost da, zavisno o svojim sposobnostima i materijalnim mogućnostima, osiguraju životne uslove koji su prijeko potrebni za djetetov razvoj.

3. Države stranke će, u skladu sa svojim prilikama i svojim mogućnostima, preduzeti odgovarajuće mjere pomoći roditeljima i drugim osobama odgovornim za dijete u ostvarivanju ovog prava i, ako je potrebno, osigurati materijalnu pomoć i programe podrške, posebno u pogledu prehrane, oblačenja i stanovanja.

4. Države stranke će poduzeti sve potrebne mjere kako bi osigurale da dijete dobije sredstva za uzdržavanje od roditelja ili drugih osoba koje su za njega materijalno odgovorne, kako u granicama države stranke tako i iz inostranstva. Posebno će, u slučajevima kad osoba koja je materijalno odgovorna za dijete živi u drugoj zemlji od one u kojoj dijete živi, države stranke nastojati pristupiti ili sklopiti međunarodne sporazume te pronaći druga odgovarajuća rješenja.

Član 28.

1. Države stranke priznaju svakom djetetu pravo na odgoj i obrazovanje i u svrhu ostvarenja tog prava, one će postepeno i na temelju jednakih mogućnosti, posebno:

a) odrediti da je osnovno obrazovanje obavezno i besplatno za sve;

b) podsticati razvoj različitih oblika srednjeg obrazovanja, uključujući opće i stručno obrazovanje, učiniti ih raspoloživim i dostupnim svakom djetetu te poduzeti odgovarajuće mjere, na primjer uvesti besplatno obrazovanje i, prema potrebi, osigurati materijalnu podršku;

c) učiniti svim dostupnim sredstvima da više i visoko obrazovanje bude dostupno svima na temelju sposobnosti;

d) učiniti da obrazovno i profesionalno informisanje i usmjeravanje bude raspoloživo i dostupno svoj djeci;

e) poduzeti mjere za podsticanje redovnog pohađanja nastave i smanjenje stope nezavršenog školovanja.

2. Države stranke će poduzeti potrebne mjere kako bi osigurale da se školska disciplina provodi na način kojim se potvrđuje ljudsko dostojanstvo djeteta i koji je u skladu s ovom Konvencijom.

3. Države stranke će promovisati i podsticati međunarodnu saradnju u području odgoja i obrazovanja, posebno radi suzbijanja neznanja i nepismenosti širom svijeta te olakšavanja pristupa naučnom i tehničkom znanju i savremenim metodama podučavanja. U vezi s tim, posebna pažnja posvetit će se potrebama zemalja u razvoju.

Član 29.

1. Države stranke su saglasne da odgoj i obrazovanje djeteta treba usmjeriti prema:

a) razvoju ličnosti, talenata i najviših potencijala duševnih i tjelesnih sposobnosti djeteta;

b) razvoju poštivanja ljudskih prava i osnovnih sloboda, i načela sadržanih u Povelji Ujedinjenih nacija;

c) razvoju poštivanja djetetovih roditelja, njegovog kulturnog identiteta, jezika i vrijednosti, nacionalnih vrednota zemlje u kojoj živi i zemlje iz koje potiče i civilizacija drugačijih od njegove;

d) pripremi djeteta za odgovoran život u slobodnom društvu u duhu razumijevanja, mira, snošljivosti, jednakosti/ravnopravnosti među spolovima i prijateljstva među svim narodima, etničkim, nacionalnim i vjerskim grupama te osobama starosjedilačkog porijekla;

e) razvoju poštivanja zaštite prirodnog okoliša.

2. Ništa se u ovom članu ili u članu 28. ne smije tumačiti tako da ograničava slobodu pojedinaca i pravnih osoba u osnivanju i vođenju odgojnoobrazovnih ustanova, uz uslov da poštuju načela iz stava 1. ovoga člana i da obrazovanje u

takvim ustanovama udovoljava minimalnim standardima kako ih propisuje država.

Član 30.

U onim državama strankama u kojima postoje etničke, vjerske ili jezičke manjine ili osobe starosjedilačkog porijekla, djetetu koje pripada takvoj manjini ili koje je starosjedilačkog porijekla ne smije se uskratiti njegovo pravo, da u zajednici s drugim pripadnicima njegove grupe, uživa svoju kulturu, ispovijeda svoju vjeru i obavlja vjerske obrede ili se služi svojim jezikom.

Član 31.

1. Države stranke priznaju djetetu pravo na odmor i slobodno vrijeme, na igru i rasonodu primjerenu njegovoj dobi, kao i na slobodno učestvovanje u kulturnom životu i umjetnostima.

2. Države stranke će poštovati i promovisati pravo djeteta na puno učestvovanje u kulturnom i umjetničkom životu te podsticati stvaranje odgovarajućih i jednakih uslova za provođenje kulturnih, umjetničkih, rekreativnih i aktivnosti slobodnog vremena.

Članak 32.

1. Države stranke priznaju djetetu pravo na zaštitu od ekonomskog iskorištavanja i obavljanja svakog rada koji bi za njega bio poguban ili ometao njegovo obrazovanje, ili bio štetan za njegovo zdravlje ili njegov tjelesni, duševni, duhovni, moralni ili socijalni razvoj.

2. Države stranke će poduzeti zakonodavne, upravne, socijalne i prosvjetne mjere kako bi osigurale primjenu ovoga člana. U tom cilju i uzimajući u obzir odgovarajuće odredbe drugih međunarodnih instrumenata, države stranke će posebno:

a) odrediti minimalnu dob ili minimalne dobi za zapošljavanje;

b) predvidjeti odgovarajuće propisivanje radnog vremena i uslova zapošljavanja;

c) predvidjeti odgovarajuće kazne i druge mjere kako bi osigurale djelotvornu primjenu ovog člana.

Član 33.

Države stranke će poduzeti odgovarajuće mjere, uključujući zakonodavne, upravne, socijalne i prosvjetne, kako bi djecu zaštitile od nezakonite upotrebe opojnih droga i psihotropnih tvari koje su opisane u odgovarajućim međunarodnim ugovorima, i spriječile upotrebu djece u nezakonitoj proizvodnji i trgovini takvim tvarima.

Član 34.

Države stranke se obavezuju da će zaštititi dijete od svakog oblika spolnog iskorištavanja i spolnog zlostavljanja. U tu će svrhu države stranke posebno poduzeti sve odgovarajuće nacionalne, bilateralne i multilateralne mjere kako bi spriječile:

- a) navođenje ili prisilu djeteta na bavljenje bilo kojom nezakonitom spolnom djelatnošću;
- b) iskorištavanje djeteta u prostituciji ili kakvoj drugoj nezakonitoj spolnoj djelatnosti;
- c) iskorištavanje djeteta u pornografskim predstavama i materijalima.

Član 35.

Države stranke će poduzeti sve odgovarajuće nacionalne, bilateralne i multilateralne mjere kako bi spriječile otmicu, prodaju i trgovinu djecom u bilo koju svrhu i u bilo kojem obliku.

Član 36.

Države stranke će zaštititi dijete od svih drugih oblika iskorištavanja koji na bilo koji način štete dobrobiti djeteta.

Član 37.

Države stranke će osigurati da:

- a) niti jedno dijete ne bude podvrgnuto mučenju ili nekom drugom okrutnom, nečovječnom ili ponižavajućem postupku ili kazni. Ni smrtna kazna ni kazna doživotnog zatvora bez mogućnosti puštanja na slobodu ne smiju se određivati za prijestupe koje počine osobe mlađe od 18 godina;
- b) niti jedno dijete ne bude nezakonito i samovoljno lišeno slobode. Hapšenje, pritvaranje ili zatvaranje djeteta obavljat će se u skladu sa zakonom, kao krajnja mjera i na najkraće moguće vrijeme;
- c) se sa svakim djetetom kojem je oduzeta sloboda postupa čovječno i s poštovanjem prirodnog dostojanstva ljudske osobe, uzimajući u obzir potrebe osoba te dobi. Posebno će se svako dijete kojem je oduzeta sloboda držati odvojeno od odraslih, osim kad bi to bilo suprotno njegovom najboljem interesu te će ono, osim u izuzetnim okolnostima, imati pravo održavati kontakte sa svojom porodicom dopisivanjem i posjetama;
- d) svako dijete koje je lišeno slobode ima pravo na neodgodivu pravnu i drugu odgovarajuću pomoć, kao i pravo na preispitivanje zakonitosti oduzimanja njegove slobode pred sudom ili nekim drugim odgovarajućim nezavisnim i nepristranim nadležnim tijelom te pravo na neodgodivo donošenje odluke o svakom takvom pitanju.

Član 38.

1. Države stranke se obavezuju da će poštovati i osigurati poštivanje pravila međunarodnog humanitarnog prava koje se primjenjuje u oružanim sukobima, a odnosi se na dijete.
2. Države stranke će poduzeti sve ostvarive mjere kako bi osigurale da osobe mlađe od 15 godina nisu direktno uključene u neprijateljstva.
3. Države stranke će se suzdržati od regrutovanja osoba mlađih od 15 godina u svoje oružane jedinice. Pri regrutovanju osoba koje su navršile 15 godina, ali su mlađe od 18., države stranke će nastojati dati prednost najstarijima.
4. U skladu s obavezama koje proizilaze iz međunarodnog humanitarnog prava glede zaštite civilnog stanovništva u oružanim sukobima, države stranke će poduzeti sve ostvarive mjere kako bi osigurale zaštitu i brigu za djecu pogođenu oružanim sukobom.

Član 39.

Države stranke će poduzeti sve odgovarajuće mjere za promovisanje tjelesnog i duševnog oporavka i povratka u zajednicu djeteta koje je bilo žrtva bilo kog oblika zanemarivanja, iskorištavanja ili zlostavljanja, mučenja ili nekog drugog oblika okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupka ili kazne, ili oružanog sukoba. Takav oporavak i povratak u zajednicu treba biti u sredini koja podstiče zdravlje, samopoštovanje i dostojanstvo djeteta.

Član 40.

1. Države stranke priznaju svakom djetetu koje je osumnjičeno ili optuženo, ili za koje je utvrđeno da je prekršilo krivični zakon, pravo da se s njim postupa na način kojim se promoviše njegov osjećaj ličnog dostojanstva i vrijednosti, jača njegovo poštivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda drugih te uzima u obzir njegova dob, poželjnost njegova povratka u zajednicu i preuzimanja aktivne uloge u toj zajednici.
2. U tom cilju, a uzevši u obzir odgovarajuće odredbe međunarodnih instrumenata, države stranke će posebno osigurati da:
 - a) niti jedno dijete ne bude osumnjičeno, optuženo ili utvrđeno da je prekršilo kazneni zakon za djela ili propuste koji, prema međunarodnom ili domaćem pravu, nisu bili zabranjeni u vrijeme kad su počinjeni;
 - b) svako dijete koje je osumnjičeno ili optuženo za povredu krivičnog zakona ima najmanje sljedeće garancije:

i) da se smatra nevinim sve dok mu se krivica ne dokaže u skladu sa zakonom;

ii) da bude neodgodivo i direktno obaviješten o optužbama protiv njega i, kad je to primjereno, preko roditelja ili zakonskih staratelja, i da ima pravnu i drugu odgovarajuću pomoć u pripremi i iznošenju svoje odbrane;

iii) da njegov slučaj neodložno razmotri nadležno, nezavisno i nepristrasno tijelo vlasti ili sudsko tijelo u pravičnoj raspravi u skladu sa zakonom i u prisustvu branioca ili drugog savjetnika te njegovih roditelja ili zakonskih staratelja, ako to nije u suprotnosti s njegovim najboljim interesom, posebno uzimajući u obzir njegovu dob i stanje;

iv) da se ne prisiljava na davanje izjave ili priznanje krivice; da može ispitati ili dati ispitati svjedoke optužbe i pod istim uslovima osigurati prisustvo i ispitivanje svjedoka odbrane;

v) ako se smatra da je prekršilo krivični zakon, da u skladu sa zakonom ima pravo na provjeru te odluke i mjera koje iz nje proizlaze pred višim nadležnim, nezavisnim i nepristrasnim tijelima vlasti ili sudskom tijelu;

vi) da ima pravo na besplatnu pomoć tumača ako ne razumije jezik koji se u postupku koristi;

vii) da se poštuje njegova privatnost na svim nivoima postupka.

3. Države stranke će nastojati promovirati donošenje zakona i uspostavu postupaka, upravnih tijela i ustanova posebno namijenjenih djeci koja su osumnjičena ili optužena, ili se utvrdilo da su prekršila krivični zakon, posebno:

a) odrediti najnižu dob ispod koje se neće smatrati da su djeca sposobna za odgovornost prema krivičnom zakonu;

b) kad god je to primjereno i poželjno, odrediti mjere postupanja s takvom djecom bez pribjegavanja sudskim postupcima, uz uslov da se u potpunosti poštuju ljudska prava i pravna zaštita.

4. Djeci moraju biti dostupne različite mogućnosti, kao što su zaštita, usmjeravanje i kontrola; savjetovanje i uslovno kažnjavanje, zbrinjavanje kod hranitelja, obrazovanje i programi stručnog obrazovanja te druge zamjenske mogućnosti institucionalne zaštite, kako bi se osiguralo da se s njima postupa primjereno njihovoj dobrobiti te u skladu i s okolnostima u kojima se nalazi i s počinjenim prekršajem.

Član 41.

Ništa iz ove Konvencije ne smije uticati na bilo koje druge odredbe koje više pridonose ostvarenju prava djeteta, a koje mogu biti sadržane u:

a) zakonima države stranke, ili

b) međunarodnom pravu koje se primjenjuje u toj državi.

DIO II.*Član 42.*

Države stranke se obavezuju da će s načelima i odredbama ove Konvencije što šire upoznati i odrasle i djecu putem odgovarajućih i aktivnih sredstava.

Član 43.

1. U svrhu razmatranja ostvarenog napretka koje države stranke postignu u ispunjavanju obaveza preuzetih ovom Konvencijom, osnovat će se Odbor za prava djeteta, koji će obavljati niže navedene poslove.

2. Odbor će biti sastavljen od deset stručnjaka visokog moralnog ugleda i osvjedočene stručnosti iz područja obuhvaćenog ovom Konvencijom. Članove Odbora države stranke biraju iz redova svojih državljana i oni djeluju u svom ličnom svojstvu, pri čemu se vodi računa o pravednoj geografskoj zastupljenosti i zastupljenosti glavnih pravnih sistema.

3. Članovi Odbora biraju se tajnim glasanjem s liste osoba koje predlože države stranke. Svaka država stranka ima pravo predložiti jednog svog državljanina.

4. Prvi izbori za Odbor održat će se najkasnije šest mjeseci od datuma stupanja na snagu ove Konvencije, a nakon toga svake dvije godine. Najmanje četiri mjeseca prije svakog novog izbora, glavni sekretar Ujedinjenih nacija uputit će poziv državama strankama da u roku dva mjeseca dostave imena svojih kandidata. Potom glavni sekretar sastavlja listu svih tako predloženih osoba abecednim redom s naznakom država stranaka koje ih predlažu i dostavlja ga državama strankama ove Konvencije.

5. Izbori se sprovode na sastancima država stranaka koje saziva glavni sekretar Ujedinjenih nacija u sjedištu Ujedinjenih nacija. Na tim sastancima, na kojima dvije trećine država stranaka čine kvorum, u Odbor će biti izabrane one osobe koje dobiju najveći broj glasova i apsolutnu većinu glasova predstavnika država stranaka koji su prisutni i koji glasuju.

6. Članovi Odbora biraju se na razdoblje od četiri godine. Oni mogu biti ponovo birani ako ih se ponovno predloži. Mandat petorice članova Odbora izabranih na prvom izboru prestaje nakon dvije godine. Neposredno nakon prvog izbora predsjedavajući sjednice žrijebom određuje imena te petorice članova.

7. Ako član Odbora umre ili podnese ostavku, ili pak izjavi da zbog nekog drugog razloga više nije u stanju ispunjavati svoje dužnosti u Odboru, država

stranka koja ga je predložila će na njegovo mjesto za preostali dio mandata postaviti drugog stručnjaka iz redova svojih državljana, pod uslovom da ga Odbor odobri.

8. Odbor donosi svoj poslovnik.

9. Odbor bira svoje članove na razdoblje od dvije godine

10. Sjednice Odbora redovno se održavaju u sjedištu Ujedinjenih nacija ili na drugom odgovarajućem mjestu koje Odbor odredi. Odbor se redovno sastaje jednom godišnje. Trajanje sjednica Odbora određuje se i po potrebi mijenja na sastancima država stranaka ove Konvencije, u zavisnosti od odobrenja Opće skupštine Ujedinjenih nacija.

11. Glavni sekretar Ujedinjenih nacija osigurat će potrebno osoblje i uslove za rad kako bi Odbor mogao djelotvorno ostvarivati svoju ulogu u skladu s ovom Konvencijom.

12. Uz odobrenje Opće skupštine, članovi Odbora ustanovljenog prema ovoj Konvenciji, primat će plaću iz sredstava Ujedinjenih nacija prema uslovina koje odredi Opća skupština Ujedinjenih nacija.

Član 44.

1. Države stranke se obavezuju da će posredstvom glavnog sekretara Ujedinjenih nacija podnositi Odboru izvještaje o mjerama koje su poduzele i kojima ostvaruju ovdje priznata prava, kao i o napretku koji je postignut u uživanju tih prava:

a) u roku dvije godine od dana stupanja na snagu ove Konvencije u određenoj državi stranci;

b) nakon toga, svakih pet godina.

2. U izvještajima koja se podnose na osnovu ovoga člana treba naznačiti faktore i, po potrebi, teškoće koji utiču na stepen ispunjenja obaveza iz ove Konvencije. Izvještaj će također sadržavati dovoljno informacija kako bi Odbor mogao imati cjelovit uvid u primjenu Konvencije u određenoj zemlji.

3. Država stranka koja je Odboru podnijela kompletan prvi izvještaj, ne mora u svojim sljedećim izvještajima koje podnosi u skladu sa stavom 1.b) ovoga člana ponavljati ranije dostavljene osnovne informacije.

4. Odbor može zatražiti od država stranaka dodatne informacije u vezi s primjenom ove Konvencije.

5. Odbor svake dvije godine posredstvom Ekonomskog i socijalnog vijeća podnosi izvještaj o svojim djelatnostima Općoj skupštini Ujedinjenih nacija.

6. Države stranke će svoje izvještaje učiniti dostupnim širokoj javnosti na svom području.

Član 45.

U cilju unaprjeđenja djelotvorne primjene Konvencije i podsticanja međunarodne saradnje u području obuhvaćenom Konvencijom:

a) specijalizirane ustanove, Fond Ujedinjenih nacija za djecu (UNICEF) i ostala tijela Ujedinjenih nacija, imaju pravo na svoje predstavnike kad se raspravlja o primjeni onih odredaba ove Konvencije koje spadaju u područje njihove djelatnosti. Odbor po svom izboru može pozvati specijalizirane ustanove, UNICEF i druga odgovarajuća nadležna tijela, kako bi dobio stručne savjete o primjeni Konvencije u područjima njihove djelatnosti. Odbor može pozvati specijalizirane ustanove, UNICEF i druga tijela Ujedinjenih nacija da podnesu izvještaj o primjeni Konvencije u područjima njihove djelatnosti;

b) Ako to smatra potrebnim, Odbor će specijaliziranim ustanovama, UNICEF-u i ostalim nadležnim tijelima dostaviti svako izvještaj država stranaka koje sadrži zahtjev ili ukazuje na potrebu za tehničkim savjetom ili pomoći, zajedno s mogućim primjedbama i prijedlozima u vezi s tim zahtjevima ili naznakama;

c) Odbor može preporučiti Općoj skupštini da od glavnog sekretara zatraži da u njeno ime pokrene istraživanja pojedinih pitanja koja se odnose na prava djeteta;

DIO III.

Član 46.

Ova Konvencija otvorena je za potpisivanje svim državama.

Član 47.

Ova Konvencija podliježe ratifikaciji. Isprave o ratifikaciji polažu se kod glavnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Član 48.

Ova Konvencija je otvorena za pristup svakoj državi. Isprave o pristupu polažu se kod glavnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Član 49.

1. Ova Konvencija stupa na snagu trideseti dan nakon datuma polaganja dvadesete po redu isprave o ratifikaciji ili pristupu kod glavnog sekretara

2. Za svaku državu koja ratificira ili pristupi ovoj Konvenciji nakon polaganja dvadesete po redu isprave o ratifikaciji ili pristupu, ova Konvencija postaje pravno važeća trideseti dan nakon što ona položi svoju ispravu o ratifikaciji ili pristupu.

Član 50.

1. Svaka država stranka može predložiti izmjenu ili dopunu i tekst dostaviti glavnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Nakon toga glavni sekretar državama strankama dostavlja sve prijedloge izmjena ili dopuna, uz zahtjev da se izjasne jesu li za sazivanje sastanka država stranaka u svrhu razmatranja i glasanja o tim prijedlozima. Ako se u roku četiri mjeseca od upućivanja tog zahtjeva najmanje jedna trećina država stranaka izjasni u prilog sazivanja sastanka, glavni sekretar saziva sastanak pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija. Svaka izmjena ili dopuna koja se usvoji većinom glasova država stranaka koje učestvuju na sastanku i koje glasaju, podnosi se Općoj skupštini na usvajanje.

2. Izmjene ili dopune usvojene u skladu sa stavom 1. ovoga člana stupaju na snagu kad ih odobri Opća skupština Ujedinjenih nacija i prihvati dvotrećinska većina država stranaka.

3. Nakon što izmjene ili dopune stupe na snagu, one postaju obavezne za sve države stranke koje su ih prihvatile, dok su druge države stranke i nadalje obavezane odredbama ove Konvencije i svakom ranije prihvaćenom izmjenom ili dopunom.

Član 51.

1. Glavni sekretar Ujedinjenih nacija prima i dostavlja svim državama strankama tekstove rezervi koje su države stavile prilikom ratifikacije ili pristupanja.

2. Rezerva koja je nespojiva s ciljevima i svrhom ove Konvencije, nije dopuštena.

3. Rezerve se mogu povući u bilo koje doba pisanom izjavom glavnom sekretaru Ujedinjenih nacija koji o tome obavještava sve države stranke. Takva izjava stupa na snagu onog datuma kad je pristigla glavnom sekretaru.

Član 52.

Država stranka može otkazati ovu Konvenciju pisanom izjavom glavnom sekretaru Ujedinjenih

nacija. Otkaz stupa na snagu godinu dana od datuma kad glavni sekretar primi takvu izjavu.

Član 53.

Glavni sekretar Ujedinjenih nacija određen je za depozitara ove Konvencije.

Član 54.

Izvornik ove Konvencije, kojeg su arapski, kineski, engleski, francuski, ruski i španski tekstovi jednako vjerodostojni, bit će pohranjen kod glavnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Potvrđujući navedeno, doljepotpisani opunomoćenici, uredno ovlašteni od svojih vlada, potpisali su ovu Konvenciju.